

Het individu en de welvaartstaat: Levenslopen in Europa

Nieuwe SHARELIFE data werpen nieuw licht op de invloed van de welvaartstaat op het leven van mensen

De gezondheid, het inkomen en de sociale netwerken van ouderen nu zijn de gevolgen van wat zich in het vroegere leven afspeelde. Het leven van een Europeaan vandaag wordt bepaald door persoonlijke keuzes enerzijds, maar evenzeer door externe factoren en het gevoerde sociale beleid anderzijds.

Met de toenemende veroudering van de bevolking wordt het steeds belangrijker om de relatie tussen sociaal beleid en levenskwaliteit van oudere mensen goed te begrijpen. De nieuwe SHARELIFE data zijn een enorme stap voorwaarts om dit doel te realiseren: de levenslopen van 28000 individuen in dertien Europese landen bieden een unieke kans om het antwoord te vinden op één van de belangrijkste politieke vragen van onze tijd:

Wat is de impact van de welvaartstaat op de levensomstandigheden van ouderen, op hun inkomen, familie, pensioen, gezondheid en welzijn?

De SHARELIFE database is vanaf 24 november 2010 vrij toegankelijk voor de onderzoeksgemeenschap en stelt wetenschappers wereldwijd in staat om de talrijke en complexe interrelaties tussen individu en staat te onderzoeken. Net als in vorige golven van SHARE zullen deze gegevens de aandacht genieten van wetenschappers uit verschillende domeinen zoals economie, gerontologie, geschiedenis, politicologie, gezondheidswetenschappen en sociologie. Eerste analyses tonen aan dat zowel het individueel als het familiaal leven sterk variëren tussen Noord, Zuid, Oost en West- Europa – een variatie die samenhangt met het gevoerde beleid in de verschillende landen en regio's. Hieronder zetten we enkele bevindingen van SHARELIFE op een rijtje:

...familie, werk en pensionering

In tijden waarin de levensverwachting stijgt en de financiering van pensioenen moeilijker wordt, vormt het arbeidspotentieel van ouderen de hoeksteen van de welvaartstaat. Daarom kozen beleidsmakers ervoor om mensen de mogelijkheid te bieden om na een onderbreking terug te werken en om mensen zo lang mogelijk actief en gezond te houden. SHARELIFE analyses tonen dat:

- Vrouwen minder geneigd waren om terug te beginnen werken nadat ze kinderen hadden gekregen en dat ze lagere pensioenen ontvingen indien de moederschapsuitkeringen hoger waren.
- Oudere mensen die in kwalitatief goede banen tewerkgesteld waren minder vaak vervroegd op pensioen gingen. Zo werpen het aanbieden van opleidingen aan oudere volwassenen en het investeren in gezondheid en revalidatie hun vruchten af. In landen waar dit gebeurt, zien we namelijk dat de arbeidskwaliteit hoger is en mensen langer blijven werken.

...armoede, vermogen en burgerlijke staat

Ondanks het feit dat de welvaartstaat armoede op latere leeftijd tracht te bestrijden, stellen we vast dat er nog grote verschillen bestaan tussen de vermogens van ouderen. SHARELIFE toont dat:

- Armoede op latere leeftijd samengaat met een slechtere gezondheid en minder sociale contacten. Bovendien blijkt dat mensen die opgroeiden in armoede een grote kans hebben dat ze op latere leeftijd ook arm zijn. De negatieve spiraal kan echter doorbroken worden: goed ontwikkeld en gericht sociaal beleid vermindert de impact van kinderarmoede op armoede op latere leeftijd.

- In heel Europa blijkt dat uit de echt gescheiden vrouwen zonder nieuwe partner minder vermogend zijn dan hun getrouwde seksegenoten. Dit toont aan dat ondanks het feit dat vrouwen onafhankelijker zijn geworden over de jaren heen, een groot deel van de oudere vrouwen vandaag de dag financieel nog afhankelijk is van hun echtgenoot of partner.

...gezondheid en gezondheidszorg

Een stijgende levensverwachting wil niet noodzakelijk zeggen dat mensen langer in goede gezondheid blijven leven. SHARELIFE biedt een kijk op de individuele gezondheid, preventieve gezondheidszorg en op het effect ervan op economische vlak.

- Hoe meer dokters er in een land zijn, hoe vaker preventief medische onderzoeken worden verricht, zoals oogtesten en mammografieën. Bovendien is het zo dat hoe hoger iemand is opgeleid, hoe groter de kans is dat hij of zij gebruik maakt van preventieve gezondheidszorgen. Dit wijst erop dat in Europa mensen gestimuleerd moeten worden om gebruik te maken van preventieve gezondheidsmaatregelen.
- Werkloosheid heeft een negatieve impact op de gezondheid van vroegere werknemers – en deze impact is zelfs 40 jaar later nog merkbaar. In tijden van economische crises en hoge werkloosheid is het erg belangrijk om dergelijke gevolgen zoveel mogelijk te beperken. En dat kan met behulp van de overheid: hoge werkloosheidsuitkeringen bieden een duidelijke buffer tegen de negatieve gezondheidsgevolgen van werkloosheid, zeker bij vrouwen.

...vervolg

De generatie van 50+ in Europa beleefde enkele van de grootste historische gebeurtenissen van de twintigste eeuw, waaronder de Tweede Wereldoorlog en de opkomst en het verval van het communisme. SHARELIFE documenteert de traumatische ervaringen van de Europeanen die deze stressvolle gebeurtenissen hebben meegemaakt.

- In Centraal-Europa in het bijzonder waren mensen slachtoffer van vervolging. Deze hebben aan den lijve ondervonden welke de negatieve gevolgen ervan waren en blijven op hun gezondheid, carrière en welbevinden. Beleidsmakers vandaag dragen dan ook de bijzondere verantwoordelijkheid om de slachtoffers van dergelijke gebeurtenissen te steunen en erover te waken dat discriminatie en vervolging van eender wie definitief verleden tijd is.

Meer fascinerende resultaten en gedetailleerde analyses zullen gepubliceerd worden in het boek "The Individual and the Welfare State: Life Histories in Europe" dat in maart 2011 wordt gepubliceerd door Springer. Verder onderzoek met SHARELIFE data zullen onschatbare inzichten opleveren voor op feiten gebaseerde en op maat gemaakte beleidshervormingen in Europa.

SHARE werd mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Europese Commissie, DG Research, onder het 5de, 6de, en 7de kaderwerkprogramma, met bijkomende financiële steun van de deelnemende landen en het U.S. National Institute on Aging. In België zijn de onderzoekers dank verschuldigd aan Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo), het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) en FOD Sociale Zekerheid.

Voor meer info:

www.share-project.be (nationale website)

www.share-project.org (internationale website)